

HIREK

VÁROSBÍRÓK ÉS POLGÁRMESTEREK

A MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR ZALA
MEGYEI LEVÉLTÁRA TUDOMÁNYOS
KONFERENCIÁJA
ZALAEGERSZEG, 2017. JÚNIUS 7.

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltára közös rendezésében 2017. június 7-én került sor a *Városvérők és polgármesterek. Zalaegerszeg város vezetői a kezdetektől 1950-ig* című tudományos konferenciára. A tanácskozás helyszínét, a megyeszékhely önkormányzatának dísztermét zsúfolásig megtöltötték a szakmabeli és a laikus érdeklődők. *Mikó Zsuzsanna*, a Magyar Nemzeti Levéltár általános főigazgató-helyettesének köszöntője után *Balaicz Zoltán* polgármester megnyitó beszédével vette kezdetét a konferencia, amelynek elnöki tisztét dr. *Gyimesi Endre* nyugalmazott címzetes levéltár-igazgató töltötte be. A konferencián a levéltár munkatársai mellett a zalaegerszegi Göcseji Múzeum kutatói is felszólaltak.

Az első előadó, *Kapiller Imre* arra vállalkozott, hogy a város történetére vonatkozóan forrásokban igencsak szűkölködő 18. századba kalauzolja el hallgatóságát. Annak ellenére, hogy a városi jegyzőkönyvek és számadások csak a század közepétől kezdve maradtak fenn, az előadó a különféle összeírások és más dokumentumok segítségével, aprólékos és kitartó kutatómunkával rekonstruálta a városvérők névsorát, kitekintve a

16–17. századra is. A lehetőségekhez mérten részletesen foglalkozott a városi előjárók származásával és társadalmi háttérével. Ennek kapcsán röviden felvázolta, hogy a város vezetésében az egykori végvári katonák helyét miként vették át a város földesura, a veszprémi püspök által kinevezett (1775-től a püspök jelöltjei közül választott) jómódú, szőlőműveléssel foglalkozó mezővárosi polgárok. Az előadás második részében a hallgatóság megismerkedhetett a korszak két jelentősebb városbírójának viszontagságos pályafutásával is.

Csomor Erzsébet az 1820-as években több ízben is bíróvá választott Kemény József életpályáját vázolta fel. Források tekintetében ő már valamivel könnyebb helyzetben volt, ennek köszönhetően nagy vonalakban ismertette a Kemény család történetét is.

A hallgatóság előtt kirajzolódott egy szorgalmas iparosember képe, aki a városi tanács tagjaként életének harmincas éveitől kezdve aktívan kivette részét a település sorsának alakításában. A fennmaradt iratok arra utalnak, hogy városbíróként is megállta a helyét, így például az ismétlődő tűzveszék megelőzése érdekében komoly rendszabályokat léptetett életbe és tudatos városrendezés vette kezdetét. Az előadó röviden kitért a bíró és a mellette működő tanács megválasztásának szabályaira, feladatköreire is, illetve megvizsgálta a városi vezető elit társadalmi összetételét, amely alapvetően iparosemberekből állt és meglehetősen belterjesnek mutatkozott.

A konferencián harmadik előadóként felszólaló *Foki Ibohya* „A rendezett tanácsú város első polgármestere, Kovács Károly (1885–1895)” címmel tartotta meg előadását. Bevezetőjében számos példával illusztrálta, hogy Zalaegerszeg még a kiegyezés évében is inkább egy nagyra nőtt falura hasonlított, semmint egy valódi városra. Ez a körülmény döntően befolyásolta a jobbra még mindig iparosemberekből, szőlősgazdákból álló városvezetés mentalitását is, melynek tagjai 1871-ben úgy határoztak, hogy nem tesznek kísérletet a rendezett tanácsú város státusának elnyerésére, hanem megelégednek a nagyközségi jogállással. A közösség életében azonban rövidesen mélyreható változást eredményezett az a tény, hogy megyeszékhelyként számos közigazgatási hivatal telepedett a városba, s ennek nyomán megjelent és egyre izmosodott egy részben jogászokból álló hivatalnoki-értelmiségi réteg. Ennek a csoportnak volt oszlopos tagja Kovács Károly ügyvéd, aki szerteágazó közéleti tevékenységével nagy népszerűsége tett szert a városban. 1884-ben a városi képviselő-testület tagjaként ő kezdeményezte, hogy Zalaegerszeg alakuljon rendezett tanácsú várossá. Kezdeményezését siker koronázta, így nem csoda, hogy a következő évben őt választották meg a város polgármesterévé. Mindezzel összefüggésben az előadó részletesen ismertette a nagyközség és a rendezett tanácsú város státusa közötti eltéréseket, bemutatta a hivatali szervezet átalakításának fontosabb lépéseit. Végezetül felvázolta az újonnan megválasztott városvezető tevékenységét, amelynek köszönhetően Zalaegerszeg hatalmas léptekkel fejlődött, ám ennek árnyoldalaként költségvetése felborult és a város eladósodott.

A nagy léptékű városfejlesztés és az ezzel együtt járó túlköltekezés után az új polgármester, Botfy Lajos konszolidálta a város anyagi helyzetét. Az 1895 és 1900 között működő városvezető pályafutását *Megyeri Anna* mutatta be. Részletesen ismertette a jogi végzettségű Botfy hivatali pályafutását és közéleti tevékenységét, aki 1891-től a város képviselő-testületében is helyet kapott, és többek közt a pénzügyi bizottság tagjaként bizonyíthatta rátermettségét. Néhány év múlva, 1894-ben az egyre súlyosabb

anyagi gondokkal küzdő város számvevő bizottságában jelentős szerepet vállalt az új költségvetés kidolgozásában, hiteltárgyalások lebonyolításával bízták meg, végül Zalaegerszeg pénzügyi gondnokává nevezték ki. Ilyen előzmények után nyerte el a polgármesteri tisztséget, s új hivatalában is elsőrendű feladatának tekintette a város anyagi helyzetének stabilizálását, ugyanakkor nem mondott le a városfejlesztési tervekről sem, ám korai halála miatt mindössze öt évig állhatott Zalaegerszeg élén.

A századfordulótól az első világháború végéig terjedő korszak polgármestereinek tevékenységét *Gyimesi Endre* kimerítően részletes előadásából ismerhette meg a hallgatóság. A mintegy tizennyolc esztendő alatt három vezető – név szerint Várhidy Lajos, dr. Korbai Károly és dr. Keresztury József – állt Zalaegerszeg élén, mindannyian kitűntek tehetségükkel, ám néhány kedvezőtlen körülmény szerencsétlen együtt állása nyomán ígéretes karrierjük idő előtt félbeszakadt. Az előadó részletesen ismertette a három polgármester pályafutását, családi és társadalmi hátterét. Mindannyian jogot végzett, komoly közigazgatási tapasztalattal rendelkező szakemberek voltak, akik különféle egyesületek tagjaiként a város társadalmi életében is aktív szerepet vállaltak. Városvezetőként nagy lendülettel végezték munkájukat, melynek eredményeképpen Zalaegerszeg óriási lépésekben haladt előre a modernizálódás útján. Végül Várhidy és utóda, Korbai polgármester pályáját politikai ellenfelek áskálódása és az alispánokkal vívott kilátástalan küzdelem szakította félbe. Keresztury Józsefnek pedig a világháború kirobbanása miatt kellett egyre nehezebb körülmények között helytállnia, s az embert próbáló feladat lassanként felőrölte egészségét, emiatt lemondott a polgármesterségről.

A soron következő előadó, *Béres Katalin* a várost közel két évtizeden át, 1918-tól 1936-ig vezető Czobor Mátyás pályafutását vázolta fel. Elődeihez hasonlóan ő is a jogi-közigazgatási vonalon szerezte tapasztalatait, melyekre nagy szükség is volt, hiszen rendkívül nehéz időkben vette át a város irányítását. Hivatalba lépésekor legfontosabb feladatait a közellátási nehézségek leküzdése, valamint a város anyagi helyzetének stabilizálása jelentették, majd rövidesen nekilátott nagyszabású városfejlesztési terveinek megvalósításához, melyeknek köszönhetően Egerszeg nemcsak megszépült, hanem számos új középülettel és intézménnyel is gazdagodott. Czobor sikereihez persze az is kellett, hogy baráti kapcsolatokat ápolt a megye alispánjával és Zalaegerszeg nagy tekintélyű plébánosával, Pehm Józseffel. A polgármester azonban azt is felismerte, hogy a város hosszútávú fejlődését csak vállalkozók és ipari üzemek betelepédése biztosíthatja. Ám e téren kudarcot vallott, így a nagyszabású városfejlesztés egy idő után szükségszerűen a költségvetés felborulásához, végül eladósodáshoz vezetett. Mindezt súlyosbították a gazdasági világválság lassanként begyűrűző hatásai. Mindennek nyomán egyre több támadás érte a Czobort, aki végül 18 év után beadta lemondását.

A váratlanul megüresedett polgármesteri tisztségre 1936 októberében Tamásy Istvánt, a korábbi polgármester-helyettest választották meg, aki aztán 1944 végéig irányította a várost. A kispolgári családból származó városvezető tevékenységét *Paksy Zoltán* mutatta be a konferencia hallgatóságának. Értékelése szerint Tamásy, aki már hosszú évek óta állt a város szolgálatában, tipikus hivatalnokember volt, nem fűtötték nagyratörő tervek, de szorgalmas, precíz vezetőként dolgozott a városért. A költségvetési egyensúly helyreállítása mellett legfőbb célja a korábbi évtizedekben elért eredmények megőrzése volt. Pályafutását azonban beárnyékolta az a tény, hogy az ő polgármestersége idejére

esett a zalaegerszegi zsidóság gettóba zárása és deportálása. A háború után a népbírósági tárgyaláson azzal védekezett, hogy csak a felsőbb utasításokat hajtotta végre, ez azonban nem hatotta meg a bíróságot és Tamásyt öt év börtönre ítélték.

A konferencián utolsóként felszólaló *Káli Csaba* a második világháború végétől az 1950-ig terjedő időszakot tekintette át. A pártközi értekezleteken született megállapodás alapján a korszak első két polgármestere a Nemzeti Parasztpárt soraiból került ki. A Budapestről érkezett, tanár és újságíró, Baráth Ferenc 1945. április közepén foglalta el a város polgármesteri székét. Két küzdelmes éven át próbált megoldást találni az egyre nyomasztóbb gazdasági és szociális problémákra, igyekezett lavírozni a szovjet parancsnokság és a kommunista párt követelései, valamint saját párttársai intrikái közepe. Baráth lemondása után dr. Mikula Szigfrid került a város élére, aki 1936 és 1944 között, mint Zalaegerszeg alpolgármestere és főjegyzője már komoly tapasztalatokra tett szert. 1947 után azonban az egyre nagyobb hatalomra szert tevő kommunisták szemében már nem kívánatos személynek számított a parasztpárti politikus és egyre inkább háttérbe szorították. Mikula végül 1949 nyarán mondott le tisztségéről. A város új polgármesterét a kommunista párt adta, a hat elemit és különféle pártiskolákat végzett Siklósi Mihályné személyében. Rövidre szabott működése alatt leginkább házasságon kívül folytatott kapcsolataival keltett feltűnést. A tanácsrendszer megalakulása után különféle vezető pozíciókat kapott Zalaegerszegen, majd Budapesten, ám köztörvényes bűncselekményei miatt 1958-ban minden tisztségétől megfosztották.

A konferencia zárásaként a levezető elnök röviden értékelte a felszólalásokat és elismerően szólt a kutatók felkészültségéről. Végezetül reményét fejezte ki, hogy elhangzott előadások a nem túl távoli jövőben nyomtatott formában is megjelenhetnek.

Bakonyi Péter